

Nicolae Iorga și Spania

Iosif Iulian Oncescu*

Abstract: Our great historian Nicolae Iorga visited Spain three times, in the years 1927, 1928, and 1929. Following these journeys, he published two works and held a series of conferences in Madrid and Bucharest. Moreover, references to Spain's history appear quite frequently in his work, with Nicolae Iorga making a significant contribution to the development of Romanian-Spanish relations.

Keywords: Nicolae Iorga, Spain, journeys, 1927-1929, Romanian-Spanish relations.

Nicolae Iorga, marele nostru istoric, a fost un neobosit călător în țară și străinătate¹. A călătorit pentru prima dată în Spania la începutul anului anului 1927,² în perioada 20 februarie - 1 martie,³ ocazie cu care a văzut Madridul și alte orașe (Burgos, Valladolid, Toledo, Sevilla, Cordoba) și regiuni spaniole⁴.

În capitala Spaniei, Nicolae Iorga a vizitat Palatul Regal, Universitatea, Muzeul Prado, dar a susținut, în prezența unui numeros auditoriu, și o conferință, la 23 februarie 1927, la cercul de studii istorice, conferință intitulată *Țara latină ce mai îndepărtată: România*⁵. Ca urmare a acestei vizite în Spania el avea să publice în același an, 1927, lucrarea intitulată *Câteva zile prin Spania*, lucrare care a apărut la Editura Casei Școalelor din București. Așa cum mărturisea marele nostru istoric, după această primă vizită de zece zile în Spania, în *Introducerea* lucrării sale, el și-a dat seama de importanța unor investigații istorice directe în Spania, investigații pe care nu apucase să le facă, dar îi îndemna pe alții să se aplece asupra studiului istoriei acestei țări, cum a fost cazul lui Constantin Marinescu și Alexandru Ciorănescu: „*E pentru mine un început. Alții vor avea mai mult noroc decât am*

* Prof. univ. dr. habil, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Facultatea de Științe Umaniste, Departamentul de Istorie, str. Lt. Stancu Ion, nr. 34-36A, Târgoviște, 130105, jud. Dâmbovița, E-mail: iulian_onescu@yahoo.fr

¹ Prima călătorie a lui Nicolae Iorga în străinătate avea să fie făcută de acesta în anul 1890 în Italia (Nicolae Iorga, *Pagini din tinerețe*, I, ediție alcătuită, prefață și bibliografie de Barbu Teodorescu, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. XIII („Întâiul contact cu Occidentul, al cărui strălucit reprezentant și cercetător va fi peste puțin timp, are loc în Italia”).

² Eugen Denize, *Imaginea Spaniei în cultura românească până la primul război mondial*, Editura Silex, București, 1996, pp. 124-129; Juan José Ortega Roman, *Nicolae Iorga: viajero por España*, în „Revista de Filología Románica”, nr. 20, Madrid, 2003, pp. 151-162; Mircea Anghelescu, *Viajeros rumanos en España, en busca de las raíces comunes*, în „Revista de Filología Románica”, anejo IV., Madrid, 2006, pp. 282-283; Mircea Popa, *Spania descoperită de români*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2007, pp. 22-24; 154-176.

³ Nicolae Iorga, *Memorii. Agonia regală și Regența*, vol. IV., Editura „Națională”, S. Ciornei, București, f.a., pp. 181-184.

⁴ Idem, *Câteva zile prin Spania*, Editura Casei Școalelor, București, 1927, pp. 7-11 (*La Bascii spanioli*), 12-16 (*În Castilla*), 17-28 (*Madridul*), 29-37 (*Cetatea gotică Toledo*), 38-46 (*Escorialul*), 47-62 (*Cetățile maure*) 63-74 (*Granada*), 75-79 (*În Catalonia*). A se vedea în acest sens și Juan José Ortega Roman, op. cit, pp. 151-162.

⁵ Nicolae Iorga, *Memorii...* p. 182.

avut eu până azi: îmi va reveni meritul de a-i fi îndemnat. Nici nu reclam altul.”⁶ Totodată, în lucrarea sa semnală și călătoria făcută de Mihail Kogălniceanu în Spania în 1847 și manuscrisul acestuia despre Spania, militând pentru necesitatea înființării în România a unei catedre de literatură spaniolă și portugheză⁷.

La puțin timp după revenirea în România în același an, 1927, Nicolae Iorga avea să susțină la Teatrul Național din București trei conferințe despre Spania⁸, conferințe publicate în lucrarea sa, *Câteva zile prin Spania*⁹. După susținerea acestor conferințe, marele nostru istoric constata că dacă România era țara cea mai necunoscută în Peninsula Iberică, Spania era mai bine cunoscută în România. „Și, dacă aceste conferințe -preciza el- au contribuit la așa ceva, doresc să ne întâlnim peste câțiva ani pentru a constata că din dibuirile de astăzi a ieșit una din acele opere de înfrățire de care simte nevoie rasa noastră latină într-un timp când toate rasele tind a-și manifesta simțul lor de solidaritate”¹⁰.

Astfel, deși scurtă, această primă călătorie a lui Nicolae Iorga în Spania a fost una fructuoasă sub raport științific¹¹.

Un an mai târziu, în 1928, în perioada 9-13 martie, Nicolae Iorga a călătorit pentru a doua oară, în Spania¹². A ajuns din nou la Madrid, unde a vizitat orașul, dar a ținut cu această ocazie și mai multe conferințe¹³.

Prima conferință despre arta și mănăstirile din România a avut loc, în capitala Spaniei, la Legația României, la data de 9 martie 1928¹⁴. A doua conferință, cea mai importantă, care era intitulată *Politica spaniolă în Țările Române și în Turcia* a fost susținută la 12 martie 1928, la reședința studenților Universității din Madrid¹⁵, iar cea de-a treia conferință, numită *Spania și Românii*, a fost susținută la 13 martie 1928. Marele nostru istoric a fost primit, în aceeași zi, de către regele Alfonso al XIII-lea, care l-a decorat pentru activitatea sa științifică dedicată Spaniei cu *Ordinul lui Alfonso al XIII-lea*¹⁶.

Iată cum prezenta Nicolae Iorga întâlnirea cu regele Spaniei, Alfonso al XIII-lea: „Regele mă primește. E poate cel d'întâiu gentilom din Europa în orice gest și orice cuvânt; afabil și sincer, spuind lucrurilor pe nume fără vulgaritate și, fără răutate zugrăvind oamenii așa cum sunt.”¹⁷

⁶ Idem, *Câteva zile prin Spania...*, f.p.; Vasile Rus Flavius, *Relațiile culturale și diplomatice româno-spaniole (1880-1936)*, Editura Mega, Cluj - Napoca, 2018, pp. 120-121.

⁷ Iorga Nicolae, *Câteva zile prin Spania...*, pp. 169-170.

⁸ Nicolae Iorga, *Memorii...* pp. 193-194; 196 (Conferințele au fost susținute la 22, 23, 27 și 28 martie 1927).

⁹ Iorga Nicolae, *Câteva zile prin Spania...*, pp. 90-107 - (*Țara*), pp. 108-127 (*Poporul*), pp. 128-148 (*Istoria*), pp. 149-170 (*Literatura și arta*).

¹⁰ *Ibidem*, p. 170.

¹¹ Denize Eugen, *Istoria Spaniei în opera lui Nicolae Iorga*, în „Revista Istorică”, tomul II, nr. 1-2, București, 1991, p. 69.

¹² Nicolae Iorga, *Memorii...* pp. 274-275.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, p. 274; Vasile Rus Flavius, *op. cit.*, p. 120.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 120-126; Nicolae Iorga, *Memorii...* pp. 275.

¹⁶ Vasile Rus Flavius, *op. cit.*, p. 126; Nicolae Iorga, *Memorii...* pp. 275.

¹⁷ Nicolae Iorga, *Țara latină cea mai îndepărtată în Europa: Portugalia. Note de drum și*

Trebuie însă să amintim aici un aspect care nu a fost menționat până acum în istoriografia românească. Nicolae Iorga a ajuns pentru a doua oară în Spania, în martie 1928, cu ocazia unei călătorii pe care o făcea în Portugalia. Madridul și Spania au reprezentat doar un popas pe drumul către Lisabona și Portugalia, așa cum prezintă și marele istoric în lucrarea sa *Țara latină cea mai îndepărtată în Europa: Portugalia. Note de drum și conferințe*¹⁸.

Iată cum prezenta marele nostru istoric revenirea la Madrid și în Spania: „Din nou în Spania. Asupra Madridului, curat și plin de viață zgomotoasă și învâlmășită, cu alergarea desperată a automobilelor albastre și galbene, se luptă un soare, care, în aceste d'întâiu zile de Mart, e cald și nourii ce se coboară de pe rostogolirea de pietre sure, mingi lăsate din jocul uriașilor, sus pe sfera Escorialului, abia fac umbra.”¹⁹

Vizita lui Nicolae Iorga în Spania, din martie 1928, avea să atragă atenția presei spaniole. Astfel ziarul „El Debate” din 13 martie 1928, a publicat o fotografie a sa precizând că ilustrul istoric nu mai avea nevoie de nici o prezentare pentru publicul cult din Spania. În ziar erau redată diferite aspecte ale vieții și activității lui Nicolae Iorga, amintind totodată și despre conferințele susținute de acesta la Madrid, la Legația României și la reședința universitară a studenților²⁰.

În ziarul „La Epoca” avea să fie publicată integral conferința susținută de către Nicolae Iorga la reședința studenților din Madrid, la 13 martie 1928, *Politica spaniolă în Țările Române și în Turcia*²¹. La 30 martie 1928 ziarul „Heraldo de Alaves” informa publicul cititor din Spania despre revenirea marelui nostru istoric în România după vizita făcută în Spania și Portugalia și despre faptul că acesta vorbea cu mare satisfacție despre Spania, reliefând progresul din această țară. Totodată, ziarul prezenta și câteva aspecte despre activitatea politică a lui Nicolae Iorga²².

Este clar, în prezent, că ocazia acestei noi călătorii în Spania, la Madrid, din martie 1928, i-a prilejuit marelui nostru istoric posibilitatea de a cerceta și aduna izvoare despre români. În acest context, el a studiat presa spaniolă și a adunat informațiile apărute în Spania la 1877-1878, referitoare la participarea României la războiul de independență. La puțin timp după întoarcerea sa în România, Nicolae Iorga a prezentat ceea ce descoperise cu ocazia cercetării sale făcute la Madrid, inițial sub forma unei comunicări susținute la sedința secțiunii istorice a Academiei Române din 28 aprilie 1928, comunicare care a fost apoi publicată ulterior în *Memoriile Secțiunii Istorice*, tomul VIII, 1928-1929²³.

conferințe, Editura Casei Școalelor, București, 1928, pp. 7-8.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 3-8 - Prefață spaniolă.

¹⁹ *Ibidem*, p. 3.

²⁰ *El Debate*, Anul XVIII, Nr. 5882, Madrid, 13 martie 1928, p. 3.

²¹ Vasile Rus Flavius, *op. cit.*, pp. 121-126.

²² *Heraldo de Alaves*, Anul XXVIII, Nr. 8173, Madrid, 30 martie 1928, p. 3.

²³ Iorga Nicolae *Informații spaniole despre războiul de independență* în „Memoriile Secțiunii Istorice”, Seria III, Tomul VIII, Cultura Națională, București, 1928-1929, pp. 383-387; pp. I-XIII (anexe fotografice); Iulian Oncescu, *O mărturie spaniolă despre România la 1877*, în „Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie-Istorie”, vol. XXVI/2019, Craiova, 2019, p. 313.

În acest sens, marele nostru istoric arăta că: „*De curând d-l general Rosetti ni făcea cunoscute știrile unui ofițer norvegian cu privire la războiul din 1877-8. Pot să adaug astăzi și altele, tot așa de puțin așteptate, dintr-un izvor spaniol. Știam din corespondența ziarelor franceze că presa spaniolă a avut reprezentanță la noi în vremea, când pe pământul românesc se petreceau evenimentele mai însemnate ale campaniei. Cu prilejul călătoriei mele recente în Spania, am putut culege tot materialul cuprins în trei din publicațiile periodice madrilene din acest timp.*”²⁴ După ce Nicolae Iorga prezenta, în comunicarea sa, informațiile redade publicului cititor din Spania despre români și România la 1877, de către două ziare spaniole, *Epoca* și *El Imparcial*,²⁵ el arăta însă că: „*informația spaniolă a războiului nostru (de independență n.n) nu e dată nicăieri cu mai mult relief, căci aici vorbește ilustrația, decât în Ilustración española y americana (...).*”²⁶

Și cea de-a doua călătorie a lui Nicolae Iorga din 1928 în Spania a fost, ca și cea din 1927, una fructuoasă sub raport științific²⁷.

A treia călătorie făcută de Nicolae Iorga în Spania a avut loc în anul 1929, de la 18 la 27 noiembrie²⁸. Marele nostru istoric a participat la Congresul Internațional de Istorie a Spaniei, care a avut loc la Barcelona²⁹ și a vizitat și Expoziția Internațională din acest oraș, unde România avea deschis un pavilion,³⁰ ocazie cu care a ținut mai multe conferințe³¹. Totodată, după întorcerea în România, la Teatrul Național din București, avea să țină, la 13 decembrie 1929, conferința despre Expoziția din Barcelona³². După această nouă vizită în Spania, în anul 1930, Nicolae Iorga a publicat lucrarea *O mică țară latină: Catalonia și Expoziția universală din 1929. Note de drum și conferințe*³³.

Și călătoria lui Nicolae Iorga din 1929 în Spania a fost, ca și cele din 1927 și 1928, una fructuoasă sub raport științific³⁴.

La formarea imaginii Spaniei în cultura românească un rol important a

²⁴ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 375; Iulian Oncescu, *op. cit.*, p. 313.

²⁵ Nicolae Iorga, *op. cit.*, pp. 375 - 377 (*Epoca*), pp. 377-382 (*El Imparcial*); Iulian Oncescu, *op. cit.*, p. 313.

²⁶ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 382; Iulian Oncescu, *op. cit.*, p. 313-321. A se vedea și *La Ilustración Española y Americana*, Anul XXI, Nr. XIX, Madrid, 22 mai 1877; Idem, Anul XXI, Nr. XXIII, Madrid, 22 iunie 1877.

²⁷ Mircea Popa, *op. cit.*, pp. 22-24.

²⁸ Nicolae Iorga, *Memorii...* pp. 368-371.

²⁹ *Ibidem*, p. 369.

³⁰ *Ibidem*, p. 368. Vezi pentru Expoziția Internațională de la Barcelona (20 mai 1929-15 ianuarie 1930) și participarea României, Vasile Rus Flavius, *op. cit.*, pp. 94-103.

³¹ Nicolae Iorga, *Memorii...* pp. 370-371 (Prima conferință avea să fie susținută de Nicolae Iorga la 20 noiembrie 1929 - *Orient și Occident, un pretendent român la Madrid* - conferință susținută în cadrul Congresului de Istorie a Spaniei, ce de-a doua la pavilionul României din cadrul Expoziției Internaționale de la Barcelona despre arta românească, la data de 23 noiembrie 1927.

³² *Ibidem*, p. 372.

³³ Nicolae Iorga, *O mică țară latină: Catalonia și expoziția universală din 1929. Note de drum și conferințe*, Editura Casei Școalelor, București, 1930. A se vedea și Mircea Popa, *op. cit.*, pp. 119-143 (o mică țară latină: Catalonia; 144-153; două conferințe despre Catalonia).

³⁴ Mircea Popa, *op. cit.*, pp. 22-24.

revenit istoriografiei și literaturii. Istoriografia românească, prin publicarea unor documente și izvoare, lucrări, studii și articole, care se ocupă de diverse aspecte ale istoriei spaniole a dus la cunoașterea Spaniei, iar contribuția cea mai de seamă a fost adusă de către Nicolae Iorga³⁵. În imensa sa operă apar destul de des mențiuni cu privire la istoria Spaniei³⁶.

Prin vizitele făcute în Spania, în anii 1927-1929, conferințele susținute în Spania și România, lucrările publicate, Nicolae Iorga și-a adus o importanță contribuție la dezvoltarea relațiilor româno-spaniole.

³⁵ Eugen Denize, *Imaginea Spaniei în cultura românească până la primul război mondial*, Editura Silex, București, 1996, p. 158.

³⁶ *Ibidem*, pp. 124-129; A se vedea pe larg Denize Eugen, *Istoria Spaniei în opera lui Nicolae Iorga...*, pp. 57-71.

BIBLIOGRAFIE

Surse editate

Hemeroteca Digital - Biblioteca Națională a Spaniei:

El Debate, Anul XVIII, Nr. 5882, Madrid, 13 martie 1928.

Heraldo de Alaves, Anul XXVIII, Nr. 8173, Madrid, 30 martie 1928.

La Ilustración Española y Americana, Anul XXI, Nr. XIX, Madrid, 22 mai 1877.

La Ilustración Española y Americana, Anul XXI, Nr. XXIII, Madrid, 22 iunie 1877.

Memorii, însemnări:

Iorga Nicolae, *Memorii. Agonia regală și Regența*, vol. IV., Editura „Națională”, S. Ciornei, București, f.a.

Iorga Nicolae, *Pagini din tinerețe*, I, ediție alcătuită, prefată și bibliografie de Barbu Teodorescu, Editura pentru Literatură, București, 1966.

Lucrări generale

Denize Eugen, *Imaginea Spaniei în cultura românească până la primul război mondial*, Editura Silex, București, 1996.

Popa Mircea, *Spania descoperită de români*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2007.

Lucrări speciale

Anghelescu Mircea, *Viajeros rumanos en España, en busca de las raices comunes*. în „Revista de Filología Románica”, anejo IV., Madrid, 2006.

Denize Eugen, *Istoria Spaniei în opera lui Nicolae Iorga*, în „Revista Istorică”, tomul II, nr. 1-2, București, 1991.

Iorga Nicolae, *Câteva zile prin Spania*, Editura Casei Școalelor, București, 1927.

Iorga Nicolae *Informații spaniole despre războiul de independență în „Memoriile Secțiunii Istorice”, Seria III, Tomul VIII, Cultura Națională, București, 1928-1929.*

Iorga Nicolae, *O mică țară latină: Catalonia și expoziția universală din 1929. Note de drum și conferințe*, Editura Casei Școalelor, București, 1930.

Oncescu Iulian, *O mărturie spaniolă despre România la 1877*, în „Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie-Istorie”, vol. XXVI/2019, Craiova, 2019.

Ortega Roman Juan José, *Nicolae Iorga: viajero por España*, în „Revista de Filología Románica”, nr. 20, Madrid, 2003.

Rus Flavius Vasile, *Relațiile culturale și diplomatice româno-spaniole (1880-1936)*, Editura Mega, Cluj - Napoca, 2018.